

обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку, включає у себе такі елементи як: спосіб, об'єкт посягання, місце вчинення злочину, особистість злочинця, а також сліди вчинення злочину. При цьому всі ці елементи мають свою специфіку, яка обумовлена об'єктом безпосереднього посягання у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку.

Література

1. Біленчук П. Д., Гель А. П., Семаков Г. С. Криміналістична тактика і методика розслідування окремих видів злочинів. – К., 2007. – 512 с.
2. Гаврилін Ю. В. Криміналістична тактика і методика розслідування окремих видів злочинів / Ю. В. Гаврилін. – М.: Книжковий світ, 2008. – 332 с.
3. Козак Н. Криміналістичні аспекти поняття «комп'ютерні злочини» / Н. Козак // Підприємництво, господарство і право. – 2013. – № 2.
4. Салтевський М. В. Криміналістика (у сучасному викладі) / М. В. Салтевський. – К., 2005 – 588 с.
5. Тіщенко В. В. Теоретичні і практичні основи методики розслідування злочинів: монографія / В. В. Тіщенко; Одес. нац. юрид. акад. – О.: Фенікс, 2007. – 260 с.

УДК 343.36

Остапенко Л. А., к.ю.н., доцент

Берднік І. В., к.ю.н., доцент

Чернігівський національний технологічний університет,
м. Чернігів, Україна

ПРАВОСУДДЯ ЯК ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ

Визначення поняття об'єкта злочину має велике теоретичне та практичне значення. Проте наука кримінального права не дає на нього однозначної відповіді. Натомість існує декілька концепцій з цього приводу. Більше того, у межах однієї концепції серед деяких її прихильників часто немає єдиної думки щодо визначення окремих положень.

Правильне встановлення об'єкта злочину дозволяє дати юридичну оцінку конкретного злочину. Властивості об'єкта посягання допомагають усвідомити зміст інших елементів та ознак складу злочину (спосіб вчинення злочину, спрямованість умислу особи тощо) [1, с. 7]. З'ясування сутності об'єкта злочинного посягання в деяких випадках має значення для відмежування суміжних злочинів та їх правильної кваліфікації. Все це зумовлює необхідність кримінально-правових досліджень родового, видового і безпосереднього об'єктів конкретних злочинних посягань, що

дозволяють не тільки усвідомити зміст норми, а й розробити пропозиції щодо подальшого вдосконалення системи Особливої частини КК України.

Розділ XVIII Особливої частини КК України передбачає кримінальну відповідальність за злочини проти правосуддя. Дослідження суті та змісту правосуддя як родового об'єкта кримінально-правової охорони носить не приватний інституційний, а міжгалузевий характер, що зумовлено вивченням її такими науками, як конституційне і кримінально-процесуальне право.

Поняття злочинів проти правосуддя залежить від тлумачення їх родового об'єкта. Щодо цього, історично сформувалися дві точки зору. Одна з них, яку представляє В. К. Глістін, випливає з буквального розуміння поняття правосуддя, що тлумачиться як діяльність, пов'язана з виконанням судових функцій [2, с. 317]. Погоджуючись з позицією М. Д. Шаргородського, він вважає, що за цих підстав злочини, які посягають на відносини щодо виконання призначених судом покарань, належать не до злочинів проти правосуддя, а до групи злочинів проти авторитету органів державної влади. Така позиція обґрунтовується тим, що правосуддя здійснюється тільки судом.

Деякі вчені, навпаки, абсолютно підтримують позицію законодавця. Так, В. Д. Пакутін зазначає, що об'єктом злочинів проти правосуддя є правильна, основана на законі діяльність суду, прокуратури і органів попереднього слідства, а також діяльність виправно-трудових установ [3, с. 324].

Однак більшість учених таку позицію не поділяють і не відносять кримінально-виконавчі установи (а також інші органи, що виконують покарання) до органів правосуддя [4, с. 14].

Загальнопоширеною є думка, що діяльність органів, які виконують покарання, до відправлення правосуддя не належить. Ніяких сумнівів стосовно цього не залишає ст. 124 Конституції України, у якій визначено, що правосуддя в Україні здійснюється виключно судами [5]. В. І. Єгоров вважає, що це конституційне положення, яке має принципове значення, не слід тлумачити занадто вузько і зводити правосуддя до факту винесення обвинувального або виправдувального вироку. До кола завдань інших правоохоронних органів, крім суду, входить виконання, призначеного судом винному покарання, тобто доведення процесу правосуддя до його логічного завершення. Діяльність таких органів починається та триває після винесення судом обвинувального вироку, набрання ним чинності і звернення до виконання. Тому правосуддя, як об'єкт кримінально-правової охорони, є поняттям більш широким, ніж правосуддя як специфічний вид державної діяльності, що здійснюється тільки судом. Саме в такому широкому значенні термін «правосуддя» використовується як у кримінальному законодавстві, так і юридичній літературі, коли мова йде про злочини проти правосуддя [6, с. 14-16; 7, с. 22].

Як зазначав М. І. Бажанов, законодавець, поєднуючи у розділі XVIII Особливої частини КК України певну групу злочинів за їх родовим об'єктом, зовсім не ставив за мету в найменуванні розділу «Злочини проти правосуддя» дати точне визначення включених до неї злочинів. Дана обставина лише свідчить про прагнення законодавця показати, що під цією назвою ним об'єднані всі злочини, які посягають на діяльність самого суду під час здійснення ним правосуддя, всіх органів, які сприяють шляхом судочинства здійсненню судом його функцій, а також органів, які забезпечують виконання рішення, вироку та призначеного ним покарання. Саме таке розуміння родового об'єкта злочинів, зазначених у Розділі XVIII Особливої частини КК України «Злочини проти правосуддя», є панівним у науці кримінального права [8, с. 14; 9, с. 22; 10, с. 31].

Легальне тлумачення терміна «правосуддя» в законодавстві відсутнє. Сучасне розуміння правосуддя науками конституційного та кримінально-процесуального права наділяє правосуддя наступними ознаками.

1. Правосуддя здійснюється виключно судом. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускається. Саме судовій владі належать виключні повноваження по здійсненню правосуддя.

2. Здійснення судової влади (при реалізації правосуддя) за допомогою конституційного, цивільного, адміністративного і кримінального судочинства. Це означає що, під охорону кримінального закону розділ XVIII КК ставить діяльність суддів по здійсненню правосуддя при розгляді цивільних, кримінальних та адміністративних справ і звернень, розглянутих в порядку конституційного судочинства.

3. Правосуддя здійснюється у точній відповідності з законом в певній процесуальній формі. Суворе дотримання процедури, встановленої процесуальним законодавством, служить засобом забезпечення прав осіб, які беруть участь у справі.

Отже, враховуючи викладене вважаємо, що правосуддя як об'єкт кримінально-правової охорони – це суспільні відносини, що виникають в межах діяльності суду, що здійснюється у визначеній законодавством процесуальній формі, з розгляду і вирішення соціальних конфліктів правового характеру за допомогою здійснення конституційного, цивільного, адміністративного і кримінального судочинства, а також щодо здійснення судового контролю за законною діяльністю органів кримінального переслідування і дотриманням прав учасників досудового розслідування.

Література

1. Коржанский Н. И. Объект посягательства и квалификация преступлений / Н. И. Коржанский. – Волгоград, 1976. – 120 с.

2. Курс советского уголовного права. Часть Особенная. Т. 4. ЛГУ, 1978. – 654 с.
3. Уголовное право. Часть Особенная: [учебник] / [М. А. Ефимов, М. И. Ковалев, Е. А. Фролов и др.]. – М.: Юрид. лит., 1969. – 511 с.
4. Строгович М. С. Курс советского уголовного процесса: В 2 т. / М. С. Строгович. – М.: Наука, 1968. – 469 с.
5. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
6. Егоров В. И. Уголовная ответственность за уклонение от отбывания уголовных наказаний: [учебное пособие] / В. И. Егоров. – Рязань: Изд. РВШ МВД СССР. – 1985. – 76 с.
7. Преступления против правосудия / [под ред. А. В. Галаховой]. – М.: Норма, 2005. – 416 с.
8. Бажанов М. І. Злочини проти правосуддя: Конспект лекцій / М. І. Бажанов. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 1996. – 29 с.
9. Бажанов М. И. Уголовно-правовая охрана советского правосудия: учебное пособие / М. И. Бажанов – Х.: Юрид. ин-т, 1986. – 42 с.
10. Власов И. С., Тяжкова И. М. Ответственность за преступления против правосудия / И. С. Власов, И. М. Тяжкова – М.: Юрид. лит., 1968. – 134 с.

УДК 343.2.01

Підгородинський В. М., к.ю.н., доцент,
Степаненко О. В., аспірант,
Національний університет «Одеська юридична академія»,
м. Одеса, Україна

СПІВВІДНОШЕННЯ ПРИНЦИПІВ ДОЦІЛЬНОСТІ ТА ЗАКОННОСТІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Незважаючи на особливу значимість як для правотворчої, так і для правозастосовчої діяльності принципу доцільності кримінального права не приділено належної уваги в рамках кримінально-правових досліджень. Принцип доцільності кримінального права полягає у виборі шляхів здійснення правотворчої та правозастосовчої діяльності, відповідно до цілей кримінального права, обов'язково враховуючи закономірності розвитку суспільства і держави та конкретні життєві обставини (особливості місця та часу) [1, с. 94]. Однак, в науковій літературі є і протилежний погляд щодо допустимості виділення принципу доцільності в системі принципів кримінального права. Як зазначає Т. Р. Сабитов, підставою для цього, можливо, послужило ототожнення доцільності з беззаконням і свавіллям при залученні до кримінальної відповідальності, що не мають нічого спільного з розглянутим принципом [2, с. 170]. Тому важливим аспектом